

न चैतदनुरूपं ते यत्ते ग्लानिरिरिन्दम । यदोजसा न लभते चक्षियो न तदश्रुते ।

इति श्रीमहाभारते उद्योगपर्वणि भगवद्गीतापर्वणि श्रीकृष्णवाक्ये चतुःसप्ततोऽध्यायः ॥ ७४ ॥

॥ वैशम्पायन उवाच ॥ तथोक्तो वासुदेवेन नित्यमनुरमर्षणः । सदश्वत् समाधावत् बभाषे तदनन्तरं ।

॥ भीमसेन उवाच ॥ अन्यथा मां चिकीर्षन्तमन्यथा मन्यसे ऽच्युत । प्रणीतभावमत्यर्थं युधि सत्यपराक्रम ।

वेत्सि दाशार्हं स त्वं मे दीर्घकालं सहोषितः । उत वा नानुजानासि स्रवन् हृद इवाश्रवं ।

तस्मादनभिरूपाभिर्वाग्भिर्मां त्वं समर्क्षसि । कथं हि भीमसेनं मां जानन् कश्चन माधव ।

ब्रूयादप्रतिरूपाणि यथा मां वक्तुमर्हसि । तस्मादिदं प्रवक्ष्यामि वचनं वृष्णिनन्दन ।

आत्मनः पौरुषञ्चैव बलञ्च न समं परैः । सर्वथाऽनार्यैर्कर्मैतत् प्रशंसा स्वयमात्मनः ।

अतिवादापविद्धस्तु वक्ष्यामि बलमात्मनः । पश्येमे रोदसी कृष्ण यथोरासन्निभाः प्रजाः ।

अचले चाप्रतिष्ठे वा ऽप्यनन्ते सर्वमातरौ । यदीमे सहसा क्रुद्धे समेयातां शिले इव ।

अहमेते विगृह्णीयां बाहुभ्यां सचराचरे । पश्यैतदन्तरं वाङ्मोर्महापरिचयोरिव ।

य एतत् प्राप्य मुच्येत न तं पश्यामि पूरुषं । हिमवांस्य समुद्रस्य वज्री वा बलभित् स्वयं ।

मयाऽभिपन्नं त्रायेरन् बलमास्थाय न त्रयः । युद्धार्हान् चक्षियान् सर्वान् पाण्डवेष्वाततायिनः ।

अधःपादतले चैनान्ऽधितिष्ठामि भूतले । न हि त्वं नाभिजानासि मम विक्रममच्युत ।

यथा मया विनिर्जित्य राजानो वशगाः कृताः । अथ चेन्मां न जानासि सूर्यस्येवोद्यतः प्रभो ।

विगाढे युधि सम्बाधे वेत्स्यसे मां जनार्दन । परुषैराक्षिपस्येवं व्रणं पूतिमिवोन्नयन् ।

यथामति ब्रवोम्येतत् विद्धि मामधिकं ततः । द्रष्टासि युधि सम्बाधे प्रवृत्ते वैशसेऽहनि ।

मया प्रणुनान्मातङ्गाव्ययिनः सादिनस्तथा । तथा वरान्भिकुट्टं निघ्नन्तं चक्षियर्षभान् ।

द्रष्टा मां त्वञ्च लोकस्य विकर्षन्तं चराचरान् । न मे सीदन्ति मज्जानो न ममेदिपते मनः ।

सर्वलोकादभिकुट्टान्न भयं विद्यते मम । किन्तु सौहृदमेवैतत् कृपया मधूसूदन ।

सर्वस्त्विति चे संक्षेपान्मास्म नो भरता नयन् ।

इति श्रीमहाभारते उद्योगपर्वणि भगवद्गीतापर्वणि भीमवाक्ये पञ्चसप्ततोऽध्यायः ॥ ७५ ॥

॥ श्रीभगवानुवाच ॥ भावं जिज्ञासमानोऽहं प्रणयादिदमब्रुवं । न चाक्षेपान्न पाण्डित्यान्न क्रोधान्न विवक्षया ।

वेदाहं तव माहात्म्यमुत ते वेद यद्वलं । उत ते वेद कर्माणि न त्वां परिभवाम्यहं ।

यथा चात्मनि कल्याणं सम्भावयसि पाण्डव । सहस्रगुणमप्येतत् त्वयि सम्भावयाम्यहं ।

यादृशे च कुले जन्म सर्वराजाभिपूजिते । बन्धुभिश्च सुहृद्भिश्च भीम त्वमसि तादृशः ।

जिज्ञासन्तोहि धर्मस्य सन्दिग्धस्य वृकोदर । पर्यायं नाध्यवस्यन्ति देवमानुषयोजनाः ।

स एव हेतुर्भूत्वा हि पुरुषस्यार्थसिद्धिषु । विनाशेऽपि स एवास्य सन्दिग्धं कर्म पौरुषं ।

अन्यथा परिदृष्टानि कविभिर्दोषदर्शिभिः । अन्यथा परिवर्तन्ते वेगा इव नभस्ततः ।